

PRUŽANJE JAVNE USLUGE PRIKUPLJANJA KOMUNALNOG OTPADA

OPĆENITO

Način pružanja javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada na određenom području putem spremnika propisan je odredbama Zakona o održivom gospodarenju otpadom (N.N., br. 94/13.) gdje se kao kriterij primjenjuje masa predanog otpada ili volumen spremnika otpada i broj pražnjenja u određenom razdoblju. Međutim, što se tiče samog sastava komunalnog otpada on ovisi o okolini u kojoj nastaje, odnosno čimbenicima poput standarda stanovništva, tipa naselja i stupnja ekološke svijesti stanovništva.

Zakonom o održivom gospodarenju otpadom propisano je da komunalna djelatnost održavanja čistoće u dijelu koji se odnosi na skupljanje i odvoz komunalnog otpada na određena odlagališta i komunalna djelatnost odlaganja komunalnog otpada više nije u nadležnosti Zakona o komunalnom gospodarstvu, već je to uređeno odredbama Zakona o održivom gospodarenju otpadom.

OSNOVNI POJMOVI

Gospodarenje komunalnim otpadom predstavlja ukupan skup aktivnosti, odluka i mjera kojima se mora težiti sprečavanju nastanka komunalnog otpada, smanjivanju količine nastalog

komunalnog otpada, kao i smanjenju ukupnog štetnog djelovanja otpada na okoliš.

Komunalni otpad je otpad nastao u kućanstvu i otpad koji je po prirodi i sastavu sličan otpadu iz kućanstva, osim proizvodnog otpada i otpada iz poljoprivrede i šumarstva.

Miješani komunalni otpad je otpad iz kućanstava i otpad iz trgovina, industrije i iz ustanova koji je po svojstvima i sastavu sličan otpadu iz kućanstava, iz kojeg posebnim postupkom nisu izdvojeni pojedini materijali (kao što je papir, staklo i dr.) te je u Katalogu otpada označen kao 20 03 01.

Krupni (glomazni) komunalni otpad je predmet ili tvar koju je zbog zapremnine i/ili mase neprikladno prikupljati u sklopu usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada.

Biorazgradivi komunalni otpad je otpad nastao u kućanstvu i otpad koji je po prirodi i sastavu sličan otpadu iz kućanstva, osim proizvodnog otpada i otpada iz poljoprivrede, šumarstva, a koji u svojem sastavu sadrži biološki razgradiv otpad.

STANJE KOMUNALNOG OTPADA U REPUBLICI HRVATSKOJ

S obzirom da ukupne količine otpada odložene na odlagališta u RH ne zadovoljavaju stan-

darde propisane Okvirnom Direktivom o otpadu (2008/98/EZ) od 12. prosinca 2008. godine, potrebno je dodatno smanjivati količine otpada na način da ukupna količina za odlaganje do kraja 2013. godine ne bi smjela prelaziti 1.710.000 tona, odnosno potrebno smanjenje iznosi preko 152.000 tona.

Slika 1. Prosječan sastav komunalnog otpada u RH

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša (AZO)

Podaci koji određuju postupno smanjenje sadržaja biorazgradivih sastojaka u ukupnoj masi komunalnog otpada koji se može odlagati na odlagališta neopasnog otpada utvrđeni su Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje od 2007. do 2015. godine.

Najveća dopuštena masa biorazgradivog komunalnog otpada koja se godišnje smije odložiti na svim odlagalištima, što uključuje i neusklađena odlagališta u Republici Hrvatskoj u odnosu na masu biorazgradivog komunalnog otpada proizvedenog u 1997. godini iznosi:

- 75 %, odnosno 567.131 tona do 31. prosinca 2013.
- 50 %, odnosno 378.088 tona do 31. prosinca 2016.
- 35 %, odnosno 264.661 tona do 31. prosinca 2020.

Međutim, što se tiče odlaganja otpada na neusklađenim odlagalištima u Republici Hrvatskoj, najveća godišnja dopuštena masa otpada iznosi:

- 1.710.000 tona do 31. prosinca 2013.
- 1.410.000 tona do 31. prosinca 2014.

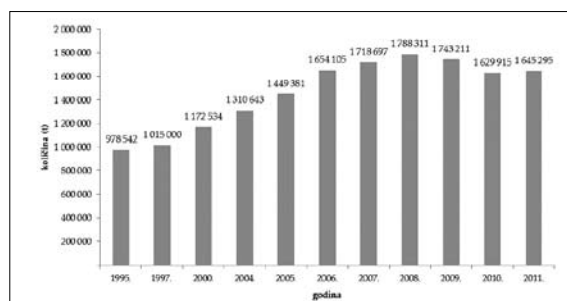
- 1.210.000 tona do 31. prosinca 2015.
- 1.010.000 tona do 31. prosinca 2016.
- 800.000 tona do 31. prosinca 2017.

Prema prijavljenim podacima u informacijski sustav Agencije za zaštitu okoliša u 2011. godini, sve općine i gradovi sustavno provode organizirano sakupljanje i odvoz komunalnog otpada, dok veliki broj jedinica lokalne samouprave ne provodi odvojeno sakupljanje korisnih vrsta otpada iz komunalnog otpada.

Ukupna količina proizvedenog otpada u Republici Hrvatskoj tijekom 2011. godine iznosila je 1.629.917 tona, što znači da je svaki stanovnik u prosjeku godišnje proizveo 376,00 kg otpada, odnosno 1,01 kg po stanovniku dnevno.

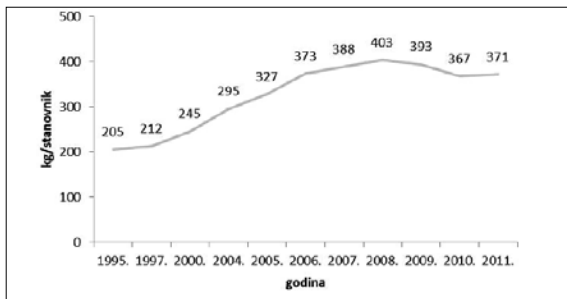
Trenutno je u Republici Hrvatskoj zaustavljen rast proizvedenih količina komunalnog otpada te su prosječne količine proizvedenog komunalnog otpada znatno manje od prosjeka zemalja Europske unije (502 kg/stanovniku), što je direktna posljedica gospodarske krize u regiji, odnosno primjene boljeg sustava kontrole zbrinutog otpada.

Gledajući na regionalnoj razini, najveći proizvođači komunalnog otpada u Republici Hrvatskoj su Grad Zagreb (19,3 %), Splitsko-dalmatinska županija (13,88 %) i Primorsko-goranska županija (8,24 %), dok se najmanja količina komunalnog otpada proizvede u Međimurskoj županiji (1,14 %) i Požeško-slavonskoj županiji (0,90 %).

Slika 2. Količine proizvedenog komunalnog otpada u RH

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša (AZO)

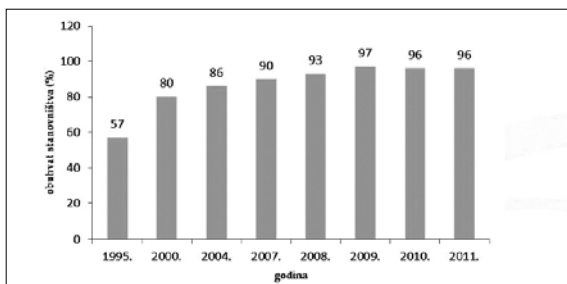

Slika 3. Godišnje količine proizvedenog komunalnog otpada po stanovniku u RH

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša (AZO)

PRIKAZ ORGANIZIRANOG SAKUPLJANJA KOMUNALNOG OTPADA 1995.-2011.

Od 2011. godine organiziranim skupljanjem komunalnog otpada obuhvaćeni su svi gradovi i općine gdje obuhvat stanovništva organiziranim skupljanjem komunalnog otpada tijekom posljednje dvije godine iznosi 96 %.

Slika 4. Obuhvat stanovništva skupljanjem komunalnog otpada u RH

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša (AZO)

PRIKAZ PRIHVATLJIVIH I NEPRIHVATLJIVIH KATEGORIJA OTPADA

Pravilnikom o načinima i uvjetima odlaganja otpada, kategorijama i uvjetima rada za odlagališta otpada (N.N., br. 117/07., 111/11., 17/13. i 62/13.) koji je donesen s ciljem da se u čitavom razdoblju trajanja odlagališta smanje štetni utjecaji na okoliš, propisane su između ostalog i kategorije otpada koje su prihvatljive, odnosno neprihvatljive za odlaganje.

Otpad neprihvatljiv za odlaganje

Prema odredbi članka 5. navedenog Pravilnika na odlagališta otpada u Republici Hrvatskoj zabranjen je prihvati:

- tekućeg otpada,
- otpada koji je u uvjetima odlagališta eksploziv, korozivan, oksidirajući, lako zapaljiv ili zapaljiv prema odredbama posebnih propisa,
- komunalnog otpada ako mu masa biorazgradive komponente prelazi 35 % od ukupne mase,
- bolničkog i drugog kliničkog otpada koji nastaje u medicinskim i/ili veterinarskim ustanovama i ima svojstva opasnog, infektivnog i potencijalno infektivnog otpada prema posebnim propisima,
- otpadnih guma,
- animalnog i klaoničkog otpada, životinjskih trupla i životinjskih prerađevina ako nisu termički obrađeni prema posebnim propisima,
- otpadnih industrijskih i automobilskih baterija i akumulatora, otpadnih motornih vozila i njihovih neobrađenih sastavnih dijelova koji nastaju u postupku obrade i uporabe otpadnih vozila,
- otpadnih električnih i elektroničkih uređaja i opreme,
- sve druge vrste otpada koje ne ispunjavaju kriterije za prihvati otpada na odlagališta.

Međutim, važno je napomenuti da će počevši od 31. prosinca 2016. godine biti zabranjen prihvati na sva odlagališta komunalnog otpada ako mu masa biorazgradive komponente prelazi 35 % ukupne mase.

Odredba da je na odlagališta otpada dopušteno odlaganje samo prethodno obrađenog otpada ne primjenjuje se na postojeća odlagališta koja se prema odobrenim planovima sanacije i/ili zatvaranja upotrebljavaju za odlaganje otpada do puštanja u rad Centara za gospodarenje otpadom.

Otpad prihvatljiv za odlaganje

Za razliku od otpada koji nije prihvatljiv za odlaganje, razlikujemo i otpad koji je prihvatljiv za odlaganje. Naime, sukladno dozvoli nadležnog tijela za obavljanje djelatnosti odlaganja otpada, dopušteno je odlaganje samo prethodno obrađenog otpada, time da se bez prethodne obrade može odobriti samo odlaganje inertnog otpada kada njegova obrada nije tehnički izvediva i drugog neopasnog otpada ako njegova obrada ne smanjuje količinu ili svojstva otpada koji uzrokuju štetne utjecaje na okoliš ili ljudsko zdravlje ili se ne pridonosi ispunjenju ciljeva navedenog Pravilnika.

Na odlagalište za neopasni otpad dopušteno je odlaganje komunalnog otpada, neopasnog otpada bilo kojeg podrijetla koji ispunjava kriterije za prihvrat otpada na odlagališta za neopasni otpad i stabilnog i nereaktivnog, prethodno obrađenog opasnog otpada ako granične vrijednosti onečišćenja u otpadu i eluatu ne prelaze granične vrijednosti za prihvrat neopasnog otpada na odlagalište sukladno Dodatku 3. Pravilnika.

Iznimno, dopušteno je odlaganje komunalnog otpada s visokim sadržajem biorazgradivih tvari u posebnom odjeljku odlagališta koji se posebnim postupcima upotrebljava samo u svrhu proizvodnje energije iz odloženog otpada. Međutim, zabranjeno je miješanje otpada s drugim tvarima ili drugim otpadom u svrhu smanjivanja sadržaja opasnih tvari u otpadu i zadovoljavanja propisanih kriterija za prihvrat otpada na odlagališta otpada.

JAVNA USLUGA PRIKUPLJANJA MIJEŠANOG I BIORAZGRADIVOG KOMUNALNOG OTPADA

Zakon o održivom gospodarenju otpadom propisuje novi način pružanja javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada koji podrazumijeva prikupljanje navedene kategorije otpada na određenom području gdje se usluga pruža, i to putem spremnika od pojedinih korisnika što uključuje prijevoz otpada do ovlaštene osobe za njegovu obradu.

Područje pružanja javne usluge je područje jedinice lokalne samouprave, time da predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave može odrediti pružanje navedene usluge na razini mjesne samouprave.

Korisnik usluge na području pružanja javne usluge je vlasnik nekretnine, odnosno vlasnik posebnog dijela nekretnine i korisnik nekretnine, tj. posebnog dijela nekretnine kada je vlasnik nekretnine, odnosno posebnog dijela nekretnine obvezu plaćanja ugovorom prenio na tog korisnika i o tome obavijestio davatelja usluge.

NAČIN PRUŽANJA JAVNE USLUGE PRIKUPLJANJA KOMUNALNOG OTPADA

Javnu uslugu prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada može obavljati:

- trgovačko društvo koje osniva jedinica lokalne samouprave
- javna ustanova koju osniva jedinica lokalne samouprave.

Iznimno, jedinica lokalne samouprave može dati koncesiju za obavljanje navedene javne usluge na rok do 10 godina temeljem ugovora o koncesiji.

Također, predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave donosi Odluku o načinu pružanja javnih usluga koja sadrži:

- kriterij obračuna količine otpada,
- standardne veličine i druga bitna svojstva spremnika za sakupljanje otpada,
- najmanju učestalost odvoza otpada prema područjima,
- obračunska razdoblja za kalendarsku godinu,
- područje pružanja javne usluge,
- odredbe propisane Uredbom iz članka 29., stavka 10. Zakona (donosi je Vlada RH u roku od 12 mjeseci od stupanja ovog Zakona na snagu),
- opće uvjete ugovora s korisnicima.

UVJETI ZA DAVATELJA JAVNE USLUGE PRIKUPLJANJA KOMUNALNOG OTPADA

Davatelj usluge prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada treba:

- udovoljavati uvjetima za prijevoz vrste i količine otpada kojeg prikuplja,
- predati prikupljeni otpad osobi koja posjeduje dozvolu za gospodarenje otpadom,
- snositi sve troškove gospodarenja prikupljenim otpadom,
- raspolagati nužnim financijskim, ljudskim i tehničkim resursima potrebnim za obavljanje propisanih poslova.

Također je važno istaknuti da je davatelju na raspolaganju i mogućnost sklapanja ugovora o pružanju navedene javne usluge s pravnom i fizičkom osobom - obrtnikom na njegov zahtjev.

Međutim, za direktora, odnosno fizičku osobu koja upravlja davateljem usluga propisane su ove zakonske obveze:

- mora posjedovati stručna znanja i sposobnosti u vezi obavljanja poslova gospodarenja otpadom i propisa o gospodarenju otpadom
- odgovorna je za stručno i učinkovito obavljanje poslova i s tim u vezi za provedbu propisa koji uređuju gospodarenje otpadom
- mora posjedovati važeću potvrdu o obavljenj izobrazbi za gospodarenje otpadom.

OBRAČUN CIJENE JAVNE USLUGE PRIKUPLJANJA KOMUNALNOG OTPADA

Obračun cijene prikupljanja komunalnog otpada od davatelja javne usluge provodi se na način kojim se osigurava primjena načela »onečišćivač plaća«, ekonomski održivo poslovanje, sigurnost, redovitost i kvaliteta pružanja usluge.

Cijena javne usluge za pojedinog korisnika određuje se razmjerno količini predanog otpa-

da u obračunskom razdoblju, pri čemu je kriterij količine otpada u obračunskom razdoblju masa predanog otpada ili volumen spremnika otpada i broj pražnjenja spremnika.

Davatelj javne usluge cjenikom određuje visinu jedinične cijene za masu predanog otpada ili volumen spremnika otpada, time da ona obuhvaća: troškove nabave i održavanja opreme za prikupljanje otpada, troškove prijevoza otpada, troškove obrade otpada itd.

Međutim, davatelj usluge treba prije primjene ili izmjene cjenika pribaviti suglasnost izvršnog tijela jedinice lokalne samouprave na koju se cjenik odnosi u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva za pribavljanje suglasnosti. Naime, ako se izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave ne očituje u navedenom roku, smatra se da je dana suglasnost na cjenik za pružanje javne usluge prikupljanja komunalnog otpada.

Jedinica lokalne samouprave dužna je u roku od tri dana od dana primjene cjenika za pružanje javne usluge prikupljanja komunalnog otpada obavijestiti Državni inspektorat Republike Hrvatske, Agenciju za zaštitu okoliša i županijski ured u čijem su djelokrugu poslovi gospodarstva.

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstva i drugih središnjih tijela državne uprave (N.N., 148/13.), tj. prestankom rada Državnog inspektorata Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva Republike Hrvatske postalo je nadležno tijelo za postupanje po prigovoru korisnika usluga - potrošača zbog zaštite njihovih prava, odnosno pravnih interesa protiv postupanja davatelja usluga.

ODVOJENO PRIKUPLJANJE KOMUNALNOG OTPADA

Zbog provedbe odvojenog prikupljanja otpada, što predstavlja novost u odnosu na dosadašnja zakonska rješenja, jedinica lokalne samouprave dužna je izvršiti obvezu odvojenog prikupljanja problematičnog otpada, otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada na način da osigura:

- funkcioniranje jednog ili više reciklažnih dvorišta, odnosno mobilne jedinice na svojem području,
- postavljanje odgovarajućeg broja i vrsta spremnika za odvojeno sakupljanje problematičnog otpada, otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila koji nisu obuhvaćeni sustavom gospodarenja posebnom kategorijom otpada, na javnoj površini,
- obavještanje kućanstava o lokaciji i izmjeni lokacije reciklažnog dvorišta, mobilne jedinice i spremnika za odvojeno sakupljanje problematičnog otpada, otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila,
- uslugu prijevoza krupnog (glomaznog) komunalnog otpada na zahtjev korisnika usluge.

JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE POSTAVLJAJU RECIKLAŽNA DVORIŠTA

Zbog provedbe odvojenog prikupljanja otpada, jedinica lokalne samouprave:

- koja ima 1.500 stanovnika ili manje, a nije osigurala funkcioniranje reciklažnog dvorišta, dužna je osigurati njegovo funkcioniranje na svojem području posredstvom mobilne jedinice koja se smatra reciklažnim dvorištem,
- koja ima više od 1.500 stanovnika dužna je osigurati funkcioniranje najmanje jednog reciklažnog dvorišta i još po jedno na svakih idućih 25.000 stanovnika na svojem području,
- koja ima više od 100.000 stanovnika dužna je osigurati funkcioniranje najmanje četiri reciklažna dvorišta i još po jedno na svakih idućih 30.000 stanovnika na svojem području,
- dužna je u naseljima u kojima se ne nalazi reciklažno dvorište osigurati njegovo funkcioniranje posredstvom mobilne jedinice koja se smatra reciklažnim dvorištem.

Iznimno, Grad Zagreb dužan je osigurati funkcioniranje barem jednog reciklažnog dvorišta u svakoj gradskoj četvrti.

Jedinica lokalne samouprave dužna je osigurati da prostorni razmještaj reciklažnih dvorišta, odnosno način rada mobilne jedinice omogućava pristupačnu uporabu svim stanovnicima područja za koje su uspostavljena reciklažna dvorišta, odnosno mobilne jedinice, time da je zabranjeno odbacivati i sakupljati krupni (glomazni) otpad na javnoj površini, osim putem spremnika.

Osoba koja upravlja reciklažnim dvorištem otpada dužna je:

- zaprimati bez naknade i voditi evidenciju o zaprimljenom sljedećem komunalnom otpadu nastalom u kućanstvu na odgovarajućem području jedinice lokalne samouprave za koje je uspostavljeno to reciklažno dvorište: problematični otpad, otpadni papir, drvo, metal, staklo, plastiku, tekstil i krupni (glomazni) otpad, odvojeno skladištiti otpad u odgovarajućim spremnicima,
- predati otpad osobi ovlaštenoj za gospodarenje tom vrstom otpada,
- sudjelovati u sustavima gospodarenja posebnom kategorijom otpada na način reguliran propisom kojim se uređuje gospodarenje posebnom kategorijom otpada.

Osoba koja upravlja reciklažnim dvorištem utvrđuje pravo korištenja usluga reciklažnog dvorišta bez naknade u suradnji s tijelima jedinice lokalne samouprave.

Također se na reciklažno dvorište može zaprimati i otpad koji nije nastao na odgovarajućem području jedinice lokalne samouprave kao i otpad koji nije nastao u kućanstvu uz uvjet da osoba koja ga predaje snosi sve troškove njegovog gospodarenja.

Obavljanje poslova reciklažnog dvorišta i prijevoza krupnog (glomaznog) komunalnog otpada na zahtjev korisnika usluge dužan je osigurati davatelj usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada.

GOSPODARENJE KOMUNALNIM OTPADOM DO DONOŠENJA PRAVILNIKA I UREDBI

Zakonom o održivom gospodarenju otpadom propisano je da će se uredbe i pravilnici za postupanje s komunalnim otpadom donijeti u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, tj. do 23. srpnja 2014. godine.

Trgovačka društva, javne ustanove i službe - vlastiti pogoni koji su osnovale jedinice lokalne samouprave i koje su do dana stupanja na snagu Zakona o održivom gospodarenju otpadom obavljale komunalnu djelatnost održavanja čistoće, u dijelu koji se odnosi na skupljanje i odvoz komunalnog otpada na određena odlagališta i komunalnu djelatnost odlaganja komunalnog otpada nastavljaju obavljati te djelatnosti sukladno odredbama Zakona o komunalnom gospodarstvu do donošenja odluke o dodjeli obavljanja javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada, odnosno donošenja odluke o davanju koncesije.

Stupanjem na snagu Zakona o održivom gospodarenju otpadom prestaju važiti odredbe članaka 3., 11., 20., 30. i 34. Zakona o komunalnom gospodarstvu (N.N., br. 36/95., 70/97., 128/99., 57/00., 129/00., 59/01., 82/04., 110/04., 178/04., 38/09., 79/09., 49/11., 84/11., 90/11. i 144/12.) u odnosu na komunalnu djelatnost održavanja čistoće, u dijelu koji se odnosi na skupljanje i odvoz komunalnog otpada na određena odlagališta i komunalnu djelatnost odlaganja komunalnog otpada.

ZAKLJUČAK

Zakonom o održivom gospodarenju otpadom započet je postupak uspostave cjelovitog i učinkovitog sustava gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj, pri čemu će tek donošenje uredbi i pravilnika za postupanje s njim omogućiti smanjenje količina odloženog miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada, odnosno iskorištavanje vrijednih svojstava odvojenog prikupljenog otpada.

*Sandra Vajda, dipl. ing.
Zagreb*